

ΠΛΑΤΩΝ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΝ
ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΜΗΝΑ

ΥΠΟ ΤΟΥ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟΥ

ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΕΤΟΣ Α΄.-ΤΟΜΟΣ Α΄.

(Ὅτι ἐστὶ περὶ τοῦ ἄν ὀσιωτέρου ἀνθρώπου
βουλευόμενοι ἢ περὶ παιδείας καὶ αὐτοῦ καὶ
τῶν αὐτοῦ οἰκείων. (Πλάτ. Θιάγης.)

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Κ. Ν. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΣ

—
1879

ὠφελῆθη ἐξ αὐτῆς. Πιστοὶ εἰς τὰς σοφὰς τοῦ Λυκίου ἀρχὰς θεωροῦσιν ὡς πρώτην ἀνάγκην τὸ λαλεῖν πρὸς τὰς αἰσθήσεις καὶ ἐκγυμνάζειν τὴν ἀντίληψιν τοῦ παιδὸς πρὶν ἢ ἀποτανωθῶσιν εἰς τὴν διάνοιαν αὐτοῦ, τέλος τὸ ἀκολουθεῖν, ὅσον οἶόν τε, τὰς φυσικὰς κλίσεις.

Εἰς τὰς παρὰ τῆς οἰκιακῆς καὶ ἀποικιακῆς ἑταιρίας θεμελιωθεῖσας σχολὰς ἡ Ἐλισάβετ Μαιε ἐφήρμωσε κατὰ πρῶτον τὴν διὰ τῆς παραστάσεως τῶν πραγμάτων καὶ τὴν διὰ τῆς ἐξεικονίσεως αὐτῶν διδασκαλίαν, περὶ ἧς λεπτομερῶς ἀνέφερον, ὅτε περὶ τῶν σχολῶν τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν ἐπραγματεύθη. Πάντες γινώσκουσιν, ὅτι τὴν διὰ τῆς παραστάσεως τῶν πραγμάτων διδασκαλίαν προτιμᾷ ἰδίως ἡ κ. Pape-Carpentier, ἡ ἱκανὴ αὕτη καὶ ἀφωσιωμένη ἔφορος τῶν ὀρφανοτροφείων, ἧτις, ἐπιφορτισμένη τὴν διεύθυνσιν τοῦ προσωπικοῦ τῶν καταστημάτων τούτων, μετέδωκε τὸ πνεῦμα τῆς μεθόδου ταύτης εἰς πλείστους μαθητάς.

(ἀκολουθεῖ).

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΣΧΕΣΕΩΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΤΟΥ ΛΑΟΥ ΠΑΙΔΕΥΣΙΝ

ΥΠΟ ΓΟΥΣΤΑΒΟΥ ΕΒΕΡΤΥ.

Διδάκτορος καὶ μέλους τοῦ πρωσσικοῦ κοινοβουλίου

(Μετάφρασις ἐκ τοῦ γερμανικοῦ)

(Ἰδ. συνέχ. σελ. 197)

Κατὰ τῶν ἀρχῶν τούτων ἀντιστρατεύεται οὐ μόνον ὁ καθολικισμὸς, ἀλλὰ καὶ ἡ ὀρθοδοξία τῶν νέων προτεσταντῶν.

Ἄλλ' ὅμως τὰ παραγγέλματα τοῦ Ἀστυκοῦ τῆς Πρωσσίας Δικαίου συμφωνοῦσι μὲ τὰς κυβερνητικὰς ἐκεῖνας διατάξεις.

Οὕτως ἐν § τίτλῳ 12 «Περὶ τῆς ἀνωτέρας καὶ κατωτέρας Παιδείας, ἀναφέρεται, ὅτι» τὰ σχολεῖα καὶ Πανεπιστήμια εἶναι καθιδρύματα τῆς Πολιτείας, δι' ὧν σκοπεῖται ἡ διδασκαλία τῆς νεολαίας εἰς ὠφελίμους γνώσεις καὶ ἐπιστήμας. »

Ὁ νόμος οὗτος δὲν χρήζει ἐρμηνείας.

Ἄν ὅμως θέλη τις ν' ἀκούσῃ ὑπομνηματιστάς, ὁ Κόχ, ὁ ἐπιφανέστερος τῶν Πρώσων ἐρμηνευτῶν λέγει, ὅτι «διὰ τοῦ νόμου τούτου κηρύσσονται

τὰ σχολεῖα δημόσια καθιδρύματα» δὲν εἶναι λοιπὸν ἐκκλησιαστικὰ δηλαδὴ δὲν δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς παραρτήματα τῆς ἐκκλησίας πολὺ δὲ ὀλιγώτερον δύνανται νὰ φέρωσι ταῦτα χαρακτῆρα δογματικόν.¹

Ἐν § 11 τοῦ «Ἀστυκοῦ Νόμου» ἀναφέρεται, ὅτι «παιδιά τὰ ὁποῖα ἀνήκουσιν εἰς ἄλλην θρησκείαν παρὰ τὴν ἐν τοῖς σχολείοις διδασκομένην, καὶ τὰ ὁποῖα ὀφείλουσι νὰ παιδευθῶσι κατὰ τοὺς νόμους τῆς πολιτείας, δὲν δύνανται νὰ ὑποχρεωθῶσι νὰ παρευρίσκωνται εἰς τὴν θρησκευτικὴν διδασκαλίαν.

Οὕτως ὠρίσθησαν καθόλου τὰ ὅρια μεταξὺ ἐκκλησίας καὶ σχολείων. Τὰ σχολεῖα ἀνήκουσιν εἰς τὴν πολιτείαν, ὑπέικουσιν εἰς αὐτὴν καὶ ἐπιβλέπονται ὑπ' αὐτῆς. Ἄλλ' ὁ πολιτειακὸς οὗτος χαρακτῆρ τῶν σχολείων δὲν ἐπεκτείνεται καὶ ἐπὶ τῆς θρησκείας. Εἰς οὐδένα ἐπιβάλλεται ἐν τοῖς σχολείοις ἡ θρησκευτικὴ διδασκαλία.

Ἡ διεύθυνσις καὶ ἐπιτήρησις ὄλων τῶν δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν σχολείων, κατὰ τὴν διάταξιν τῆς § 18 τῆς ἀπὸ 23 Ὀκτωβρίου 1817 συλλογῆς τῶν νόμων, ἀνήκει εἰς τὴν *Κυβέρνησιν*· ἰδίως δὲ μάλιστα ἡ ἐπιτήρησις καὶ διοικήσις ὄλων τῶν στοιχειωδῶν καὶ δημοτικῶν σχολείων.

Τοῦτο εἶναι τὸ ἰσχύον δίκαιον ἐν Πρωσσίᾳ.

Ἐν τούτοις ἐπὶ ὀλοκλήρου ἤδη γεννεᾶς, ἀπὸ τῆς ῥωμαντικῆς ἐποχῆς Φρειδερίκου Γουλιέλμου 4ου μέχρι σήμερον, ἡ ἀντιπολίτευσις ἀγωνίζεται νὰ ἐγκαταστήσῃ ἐκ νέου τὸν θρησκευτικὸν καταναγκασμὸν — τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἱερατείου.

Τὰ Ὑπουργεῖα *Ράουμερ*, *Ἀϊχορν*, *Μοῦλερ* (Müller) ἀνελάμβανον τὸν μῖτον, ἀφ' ὅπου ὁ εἷς ἢ ὁ ἕτερος κατέλιπεν αὐτόν. Καὶ αὕτη ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1848 δὲν ἠδυνήθη νὰ διασπάσῃ αὐτόν. Μᾶλλον δέ, ὡς ἐρρέθη, τὸ ἱερατικὸν κόμμα ἀνύψωσε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ μικρὸν μετὰ τὸ 1848 μετὰ μεγαλειτέρας ἰσχύος, ἀφοῦ μικρὸν πρὸ τοῦ 1830 περιήγαγε

(1) Σημ. Παρομοίαν ἐρμηνείαν δίδει ὁ (Roene) *Ραῖνε* (Δημόσιον δίκαιον § 208.

Ἡ συνταγματικὴ πολιτεία ὀφείλει νὰ διατηρήσῃ ἀποκλειστικῶς εἰς ἑαυτὴν τὴν ἐπὶ τῆς διδασκαλίας καὶ ἀνατροφῆς ἐπίβλεψιν.

Τοῦ δικαιώματος δὲ τούτου ὀφείλει οὐδὲ παντελῶς νὰ παραιτηθῇ οὐδὲ νὰ νέμῃται αὐτὸ ἐξ ἴσου μεθ' οἴου δήποτε ἄλλου καθιδρύματος, ἂν δὲν θέλῃ νὰ ἐκτεθῇ εἰς τὸν κίνδυνον νὰ συντελέσῃ αὕτη ἡ ἰδίᾳ εἰς τὸ νὰ διαμορφωθῇ δύναμις ἀντιστρατευομένη ὅπωςδήποτε κατὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ ἰδίου αὐτῆς πνευματικοῦ βίου.

Τὸ τῆς ἐπιβλέψεως δικαίωμα τῆς πολιτείας ἐπεκτείνεται οὐχὶ μόνον ἐπὶ τῶν δημοσίων δημοτικῶν σχολείων καὶ δημοσίων καθιδρυμάτων, ἀλλ' ἐν γένει ἐπὶ τῆς ἀνατροφῆς καὶ διδασκαλίας.

τὴν Μοναρχίαν εἰς ὄλεθρον. Ἐπωφελεῖτο τὴν ἔνεκα τῶν πολιτικῶν ταραχῶν ἐξέγερσιν τῶν παθῶν, ὅπως ἀνιδρύσῃ τὴν ὀρθοδοξίαν ὡς μόνον σωστικὸν λιμένα τῆς κινδυνευούσης κοινωνίας, καὶ τῶν κλονιζομένων θρόνων. Πρὸς σωτηρίαν τῆς ἀνθρωπότητος χρεῖαν εἶχε τῶν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη συνταρασσόντων τὴν οἰκουμένην συμβάντων. Ἄφοῦ οἱ Ναπολεοντίδαι ἀπέπνιξαν τὴν ἐλευθερίαν ἐν Γαλλίᾳ, ἐστοχάσθησαν νὰ στερεώσωσι τὴν κλονισθεῖσαν αὐτῶν ἐξουσίαν, καλοῦντες τὸ ἱερατεῖον πρὸς ὑποστήριξιν αὐτῆς.

Διὰ τῆς συνδρομῆς τοῦ κλήρου ἐκέρδισεν ὁ Ναπολέων Λουδοβίκος τὰ 8,000,000 ψήφων, δι' ὧν περιῆλθεν εἰς τὴν ἀφροσύνην τοῦ τελευταίου πολέμου.

Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ὁ Πάπας ἐξεβίαζε τὰς «περὶ ἀναμαρτησίας» ἀποφάσεις τῆς τότε συγκαλεσθείσης Συνόδου. Μίαν ἔτι φορὰν ἐκινδύνευσε νὰ ριφθῇ ἐπὶ τοῦ τραχήλου τῶν λαῶν ὁ ἀπολυτισμὸς τῆς τε πολιτείας καὶ ἐκκλησίας.

Διὰ τῆς γερμανικῆς μορφώσεως κατετροπώθη ὁ τολμητικὸς ἐχθρὸς, καὶ ἡ ἐπιχείρησις ἐναυάγησεν.

Ἄλλ' ὅτι τὸ ἀρεστότερον, ὁ βράχος ἐφ' οὗ ἐναυάγησεν, ἀνεγνωρίσθη ὡς τὸ ἀσφαλέστατον θεμέλιον τοῦ νέου οἰκοδομήματος τῆς εἰρήνης τῶν λαῶν—τῆς ἐλευθερίας ἐν Πρωσσίᾳ καὶ καθόλου ἐν τῇ γερμανικῇ αὐτοκρατορίᾳ.

Ἡ Αὐστρία, ὑπὸ τὸν Ἰωσήφ 2ον, ἥτις ἀνέλαθεν ὡσαύτως τὸν κατὰ τῆς ἱεροκρατείας καὶ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῶν σχολείων πόλεμον, καθιέρωσε τὴν ἐλευθερίαν τῶν σχολείων ἐπὶ τῇ βάσει τῆς γερμανικῆς νομοθεσίας.

Στήριγμα τοῦ νεωτέρου πολιτειακοῦ οἰκοδομήματος εἶναι ἡ ἐλευθερία.

Τοιοῦτον εἶναι τὸ πνεῦμα τοῦ νέου πρωσσικοῦ Νόμου τῆς 11 Μαρτίου 1872 «περὶ ἐπιβλέψεως τῶν σχολείων.» Τοιαύτην περὶ αὐτοῦ ἔννοιαν θὰ μορφώσῃ τὸ πνεῦμα τοῦ λαοῦ.

Διὰ τῶν ὀλίγων τοῦ νόμου τούτου παραγράφων καταβιβάζεται ὁ ἱερεὺς ἀπὸ προϊσταμένου εἰς ὑφιστάμενον. Ἡ πολιτεία διατηρεῖ εἰς ἑαυτὴν τὸ δικαίωμα τοῦ διορίζειν κατὰ βούλησιν ἱερέα μέλος, ἐπιτηρητικοῦ συμβουλίου τῶν σχολείων, ἢ παύει τοιοῦτον ἀπὸ τοιαύτης θέσεως.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐπίβλεψιν τῶν σχολείων, θέλουσιν ἰσχύει τοῦ λοιποῦ ἐξ ἴσου ἱερωμένοι καὶ λαϊκοί.

Τῇ συνδρομῇ τοῦ μνησθέντος πρωσσικοῦ νόμου τίθενται τὰ σχολεῖα εἰς τὴν προσήκουσαν αὐτῶν τροχίαν. Οὕτω δὲ ἀπηλλαγμένα τῆς ἱερατικῆς πίεσεως βαίνουν πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτῶν, πρὸς ἐλευθερίαν καὶ ἀνάπτυξιν.

Ἐν τῇ ἀπαλλαγῇ τῆς ἱερατικῆς ἐπιδράσεως τῇ ἐπαναγωγῇ τῶν ἀνθρώπων εἰς τὴν ἀπλότητα τῶν νόμων τῆς φύσεως καὶ τοῦ λογικοῦ, κεῖται ἡ ἐξασφάλις τῆς κοινωνίας ἀπὸ πάσης ἐπαπειλούσης αὐτὴν θυέλλης· διότι μόνον ἐπὶ τοιούτων βάσεων δύναται νὰ ἐδραιωθῇ τῆς ἀρετῆς, τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς σωφροσύνης τὸ κράτος, ἐν ᾧ μόνον δύναται νὰ εὐρεθῇ ὁ λιμὴν τῆς εἰρήνης καὶ εὐδαιμονίας, καθ' ὅσον τὰ ὑψίστα ταῦτα ἀγαθὰ δύνανται νὰ πραγματοποιήσιν ἐν τούτῳ τῷ κόσμῳ.

Τοῦτο ἀναγνωρίζεται πανταχοῦ.

Ὁ ἀγγλικὸς νόμος τῆς 19 Ἀυγούστου 1870 «περὶ στοιχειωδῶν σχολείων» στηρίζεται ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἀρχῶν.

Δι' αὐτοῦ ἀποκλείεται πᾶσα ἐκ μέρους τῆς πολιτείας ὑποστήριξις δογματικῶν σχολείων καὶ θρησκευτικῆς διδασκαλίας· ἀνατίθεται δὲ ἡ ἐπιβλεψὶς εἰς τοὺς Δήμους σὺν τῷ δικαιώματι τῆς νομίμου καταναγκαστικῆς παιδείσεως.

Ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ νόμου τούτου, διηγήθη ἐν Ἀγγλίᾳ μέγας ἐνθουσιασμὸς ὑπὲρ τῆς βελτιώσεως τῶν σχολείων, ὁ ὁποῖος κατέλαβεν ὅλον τὸ ἔθνος, καὶ προθυμία ἧς οὐδεμίαν ἰδέαν ἔχομεν ἐν Εὐρώπῃ. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἡ ἀγγλικὴ αὐτοδιοίκησις λαμβάνει τὴν ἀληθῆ αὐτῆς ἰερότητα καὶ σημασίαν.

Ἄλλὰ καὶ οἱ Ἴταλοὶ δὲν καθεύδουσιν.

Ὁ Μαργγόνη, πρῶτον ὑπουργὸς τῆς Παιδείας ἐν Ἰταλίᾳ, ἐπὶ μακρὸν δὲ χρόνον μέλος τοῦ Κοινοβουλίου καὶ ἤδη Δήμαρχος τῆς Παυίας, κατήρτισε νομοσχέδιον «περὶ καταναγκαστικῆς παιδείσεως» καὶ «περὶ διαθέσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας ὑπὲρ τῶν σχολείων» ὅπερ ἐν Ἰταλίᾳ ἔτυχε ζωηροτάτης ἐπιδοκιμασίας.

Τὸ νομοσχέδιον τοῦτο ἐγένετο ἤδη ἀντικείμενον συζητήσεων ἐν τῷ Κοινοβουλίῳ.

Οἱ Ἴταλοὶ γινώσκουσιν ἤδη, τί ὀφείλει ἡ Γερμανία εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῶν σχολείων αὐτῆς. Τὰ προτερήματα τοῦ συστήματος τῶν πρωσικῶν σχολείων, οὐδ' αὐτὴ ἡ διὰ πρωσικῆς μορφώσεως ταπεινωθεῖσα Γαλλία παραγνωρίζει, πολὺ δὲ ὀλιγώτερον ἡ Ἰσπανία καὶ ἡ Ἑλλάς.

Ὁ Γαμβέττας κατὰ τινὰ περιοδείαν του τελευταίως ὠμίλησε «περὶ τῆς καταναγκαστικῆς παιδείσεως» τῆς ὁποίας ἄμεσον ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ἡ ἀπαλλαγὴ τῶν σχολείων ἀπὸ τῆς ἐπιβλέψεως τοῦ ἱερατείου. Αὐτὸν τοῦτον τὸν σκοπὸν ἐπιδιώκει ἐν Γαλλίᾳ τὸ τῆς ἐκπαιδεύσεως κόμμα, ὅπερ ἐν τῷ τόπῳ ἀντιπροσωπεύουσι πρωτίστως αἱ ἐφημερίδαι *Temps, Siécle, Republique Francaise, Opinion Nationale, Rappiel*, καὶ *National*.

Ὅπως ὁ ἀπανταχοῦ ἐγερωθεὶς ἀγὼν κατὰ τῆς ἀναμίξεως τοῦ ἱερατείου ἐν τῇ πολιτικῇ ἐξουσίᾳ φέρῃ εἰς νίκην, ἀνάγκη νὰ μετᾶσχη αὐτοῦ ἅπας ὁ πεπολιτισμένος κόσμος. Τοιοῦτοτρόπῳ μόνον θὰ καταστῇ ἐφικτὸν καὶ αὐτὴ ἡ ἀνάπτυξις νὰ ἐξασφαλισθῇ καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ κόσμου νὰ ἐδραιωθῇ ἐπὶ σταθερῶν βάσεων.

ΚΑΛῆ ΠΑΡΑΙΝΕΣΙΣ.

Καλὴ πρὸς τοὺς νέους παραίνεσις εἶνε, ὅτι οὐδέποτε οὗτοι πρέπει νὰ ᾔνε ἀργοί. Ἀπράγμων τις εἶνε ὡς οἰκοδεσπότης, ὅστις ἀφίνει τὰς θύρας ἀνοικτάς εἰς ἕκαστον κλέπτην. Εἶνε μέγας θησαυρός, ὅταν τις δύναται νὰ λέγῃ· « Δὲν ἔχω καιρὸν δι' ἀνοησίας, δὲν δύναμαι νὰ κενοσπουδῶ. Δὲν μεταχειρίζομαι τὸ εἶδος ἐκεῖνο τῶν ἐρεθιστικῶν μέσων, ἅτινα εἰς ἀπλοῦν γαργαλισμὸν καταστρέφονται. Ἀλλαγὴ ἐν τῇ ἀσχολίᾳ μου εἶνε ἡ καλλίστη μου τέρψις. » Τὸ κάλλιστον φυλακτῆριον κατὰ τῆς ὀκνηρίας εἶνε ἡ ἐνδόμυχος πεποίθησις περὶ τῆς σπουδαιότητος τοῦ βίου. Ὅ,τι καὶ ἂν οἱ ἄνθρωποι λέγωσι περὶ τοῦ κόσμου, οὗτος δὲν εἶνε βεβαίως σκηνὴ διὰ φλυαρίας· ἐπὶ σκηνῆς, ἐνθα πάντες ἐνασχολοῦνται περὶ ἔργα, ἡ ἀργία δύναται νὰ φέρῃ ναυάγιον καὶ καταστροφὴν. « Ἡ τέχνη μακρά, ὁ δὲ βίος βραχύς » εἶνε αἱ πρῶται λέξεις τῶν ἱατρικῶν ἀφορισμῶν τοῦ σοφοῦ Ἰπποκράτους, αἵτινες καίτοι ἐλέχθησαν πρὸ 500 ἐτῶν πρ. Χ., οὐχ ἦττον καὶ σήμερον εἶνε τὸ σοφώτατον ῥητόν, ὅπερ ἕκαστος πρέπει νὰ ἔχη γνώμονα τοῦ ἐπικγγέλματός του καὶ τῆς ἐνεργείας του.

Δὲν εἶνε δὲ ἀναγκαῖον, νὰ περιορίζῃ τις τὴν ἐνέργειάν του ἐντὸς σταθερῶν καὶ νεκρῶν κανόνων· τοιαύτη τυπικὴ μέθοδος προέρχεται ἐκ μικροψυχίας καὶ δύναται μόνον ταύτην νὰ ἐπιτείνῃ. Ἄλλ' εἶνε σπουδαῖον νὰ ποιῇ τις ἀπὸ παίδων οἰκονομικὴν τοῦ χρόνου χρῆσιν, καὶ τοῦτο μόνον διὰ τῆς τάξεως καὶ συστήματος εἶνε δυνατόν. Οὐδεὶς νέος δύναται ἀπὸ τῆς εὐθείας νὰ ἀποπλανηθῇ, ὅταν τακτικῶς ὠρισμένον τινὰ χρόνον ἀφιερῶι εἰς ὠρισμένην ἐργασίαν· ὅπόσος δὲ θὰ ᾔνε ὁ χρόνος οὗτος, ἐξαρτᾶται βεβαίως ἐκ τῶν περιστάσεων, ἀλλὰ πρέπει εἰς πᾶσαν περίστασιν νὰ πληρῶται διὰ διαγεγραμμένης τινὸς ἐξακολουθήσεως οἰουδήποτε. Ἄν ἀφιερῶται μία τακτικῶς καὶ καθ' ἑκάστην ὥρα εἰς τὸ αὐτὸ πρᾶγμα, θὰ ἀποφέρῃ εἰς τὸ τέλος τοῦ ἔτους πλουσίαν συγκομιδὴν. Ἐνασχόλησις περὶ